

Павленко Жанна Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: pavlenko@nlu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6408-4299

Харахондя Аріна Юрійвна, студентка факультету адвокатури,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна
e-mail: a.yu.harakhondya@nlu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0003-4113-8647

АРГУМЕНТАЦІЯ В СУДОЧИНСТВІ ЯК ОСОБЛИВИЙ РІЗНОВИД РАЦІОНАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ

У статті обґрунтовується, що аргументація в судочинстві постає як особливий різновид раціонального мислення, що поєднує логічні операції з нормативно визначеними правилами правозастосування. Продемонстровано, що оскільки правова аргументація спрямована на встановлення юридично значущої істини, оцінку доказового матеріалу та формування обґрунтованих правових висновків, від яких залежить правовий статус особи, то, на відміну від абстрактного теоретичного міркування, аргументація в судочинстві має практичну спрямованість і реалізується в межах конкретного судового провадження, де кожен логічний крок підлягає перевірці з позиції закону. Наголошено, що сутність правової аргументації полягає в логічному поєднанні фактичних даних і нормативних приписів. Зазначено, що факти, встановлені у процесі доказування, не мають самостійного правового значення доти, доки не будуть включені до логічної структури аргументації та співвіднесені з відповідною правовою нормою.

Ключові слова: *правова аргументація, юридична аргументація, судова аргументація, правове обґрунтовування, аргумент у правовій аргументації, доказ у правовій аргументації.*

Постановка проблеми. Аргументація є універсальною процедурою для всіх сфер права. Поняття «правова аргументація» і «юридична аргументація» знаходяться у відношенні підпорядкування, де «правова аргументація» є родовим поняттям [1]. Судову аргументацію, яка є різновидом правової аргументації, можна аналізувати, з одного боку, як процес мислення, згідно з яким

суддя досягає висновку як відповідного результату в справі, що відображається в опублікованому судовому рішенні, яке є необхідним для всіх адресатів, інституцій та суспільства в цілому, і, з іншого боку, як методологічний інструментарій, який застосовується учасниками судового процесу під час представлення позиції в судовому процесі, що знаходить своє відображення в певному виді судового рішення. Результатом правової аргументації є нормативний припис. Це дослідження зумовлене питанням, як судова аргументація сприяє покращенню якості нормативних приписів у сфері правозастосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження актуальних питань правової аргументації проводять у рамках різних концепцій, починаючи від формально-логічної та філософсько-правової й до розроблення програмних додатків аргументування в галузі штучного інтелекту і права. У роботах сучасних українських науковців актуальні питання правової аргументації досліджуються здебільшого в рамках логічної концепції (О. Тягло [2], О. Щербина [3], О. Юркевич та ін. [4]), а також у рамках загальної теорії права та в інших галузях права (Т. Дудаш [5; 6], В. Кістяник [7], Л. Луць [8–10], П. Рабінович [11; 12], С. Рабінович [13], С. Різник [14], О. Щербанюк [15] та ін.). У рамках цих концепцій дослідження зазвичай присвячено окремим аспектам правової аргументації, зокрема судової.

У роботах зарубіжних науковців дослідження актуальних питань аргументації в основному міждисциплінарні, що лежать на перехрещенні логіки, філософії та філософії права, загальної теорії права, риторики, мовознавства, соціології, галузі штучного інтелекту та здебільшого присвячені питанням аргументації у правозастосуванні. Судова аргументація постає джерелом емпіричного матеріалу для цих дослідників. Можна вважати, що поступово такі дослідження правової аргументації трансформувались у теорію правової аргументації. На думку деяких авторів спеціальних досліджень, присвячених виникненню й особливостям правової аргументації як міждисциплінарної галузі знань, сама теорія правової аргументації стала навчальною парадигмою для побудови правової теорії [16, с. 265], подібно технологічному відношенню до правового знання як особливої операціональної системи діяльнісних актів із юридичним знанням із метою його переведення із соціуму в штучну інтелектуальну діалогову систему.

Метою статті є дослідження судової аргументації як процесу мислення на основі підходу, що поєднує логічний аналіз та регламентовані правові процедури доказування для з'ясування її особливостей прояву, використання в юридичній практичній діяльності та впливу на якість її результату.

Вклад основного матеріалу. Через аргументацію відбувається перехід від емпіричного рівня пізнання, фіксації окремих обставин, до рівня право-

вого узагальнення, що завершується формулюванням судового висновку [17]. Правова аргументація виконує функцію легітимації судового рішення, оскільки забезпечує його раціональне обґрунтування та переконливість. Судове рішення не може зводитися до декларативного посилання на норму права або констатації факту, воно має містити внутрішньо узгоджену систему міркувань, яка пояснює, чому ці факти визнаються доведеними та чому до них застосовується конкретна правова норма. У цьому сенсі аргументація виступає необхідною умовою прийнятності рішення як для сторін процесу, так і для суспільства загалом [18].

У судовому процесі логічний складник судового міркування має вирішальне значення з огляду на підвищені вимоги до обґрунтованості висновків. Суддя здійснює складну інтелектуальну діяльність, у межах якої аналізує правовий конфлікт, співвідносить його з доказами, оцінює альтернативні версії подій і відкидає ті з них, що не витримують логічної перевірки. Такий процес передбачає використання базових логічних операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, а також різних типів умовиводів, що забезпечують послідовність і несуперечливість судового міркування.

Водночас аргументація в судочинстві не є довільною логічною конструкцією. Вона функціонує в межах процесуальних рамок, що задають допустимі способи отримання та використання інформації. Це зумовлює специфіку логічного міркування суду, логічна правильність аргументу повинна поєднуватися з його юридичною допустимістю. Юридична аргументація виступає формою нормативно обмеженого логічного мислення, у якій раціональність слугує інструментом досягнення справедливого та обґрунтованого рішення [Там само].

Раціональність судового рішення забезпечується дотриманням сукупності логічних вимог, які виступають універсальними критеріями правильності міркування незалежно від галузі знання. До таких вимог належать: коректність засновків, їх несуперечливість, достатність для обґрунтування висновку та відповідність до встановлених фактів. У судовому процесі ці логічні вимоги набувають особливої ваги, оскільки результат судового міркування безпосередньо впливає на права, свободи та юридичну відповідальність особи.

Коректність засновків означає, що аргументи, на яких ґрунтується судовий висновок, мають бути логічно допустимими та фактично обґрунтованими. Суд не може будувати міркування на припущеннях, імовірнісних судженнях або недоведених аргументах, оскільки вони не забезпечують надійності аргументації. Несуперечливість передбачає відсутність логічних конфліктів між окремими елементами аргументації, коли в межах одного судового рішення одночасно визнаються істинними несумісні судження. Порушення цієї ви-

моги призводить до втрати логічної цілісності судового міркування та підриває переконливість висновку [19].

Достатність аргументації означає, що сукупність наведених доказів і логічних міркувань має бути такою, щоб обґрунтований висновок впливав із них без необхідності додаткових припущень. У логічному сенсі достатність пов'язана з неможливістю прийняття альтернативної, протилежної тези на підставі тих самих засновків. Зокрема, у кримінальному судочинстві ця вимога безпосередньо корелює з принципом доведення вини поза розумним сумнівом, який є одним із фундаментальних. Принцип доведення поза розумним сумнівом має виразний логічний зміст. Він означає не абсолютну, математично точну доведеність висновку, а відсутність раціонально обґрунтованих альтернативних пояснень встановлених обставин. З логічної точки зору, судові міркування вважається достатньо обґрунтованими тоді, коли жодна конкуруюча версія подій не може бути прийнята без порушення вимог послідовності, несуперечливості або відповідності фактам [20].

Наприклад, аргументація суду в кримінальному провадженні ґрунтується на оцінці доказів за критеріями належності, допустимості, достовірності та взаємозв'язку відповідно до ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України. Водночас ці критерії мають процесуальний і логічний вимір. Належність доказів передбачає їх логічну релевантність, тобто здатність підтверджувати або спростовувати конкретні обставини, що підлягають доказуванню. Допустимість встановлює нормативні межі використання доказів, але не гарантує їх логічної переконливості. Достовірність і достатність у свою чергу безпосередньо пов'язані з логічною оцінкою істинності та доказової сили відповідних тверджень [21].

Особливу роль у судовому міркуванні відіграє аналіз взаємозв'язку доказів. Логічно значущою є наявність окремих доказів та узгодженість їх у межах єдиної аргументаційної системи. Сукупність доказів повинна утворювати цілісну картину події, у якій кожен елемент доповнює інші та не породжує внутрішніх суперечностей. Системний логічний аналіз дозволяє суду перейти від фрагментарних фактів до узагальненого правового висновку.

Застосування логічних інструментів у судовому міркуванні виконує також функцію обмеження суб'єктивізму. Хоча процесуальне законодавство апелює до внутрішнього переконання суду, це переконання не може бути довільним. Воно має формуватися на основі логічно впорядкованої аргументації, що відповідає вимогам раціональності та доказовості. Логіка в цьому контексті слугує методологічним засобом перевірки судових міркувань на предмет їхніх послідовності, несуперечливості та обґрунтованості [22].

Доказування в суді є складним і багаторівневим пізнавальним процесом, спрямованим на встановлення юридично значущих обставин справи шляхом логічної обробки фактичних даних. Установлення такої сукупності обставин потребує процесуальних дій і послідовного логічного мислення, здатного поєднати розрізнені факти в єдину аргументаційну конструкцію [21].

З логічного погляду, доказування постає як процес переходу від окремих емпіричних даних до узагальненого правового висновку. Окремі докази не мають самостійної доказової цінності поза межами логічної системи, у якій вони аналізуються, зіставляються та взаємно доповнюють одне одного. Тому доказування не зводиться до механічного накопичення доказів, а передбачає їх логічну інтерпретацію, оцінку та включення до структури аргументації. Судове міркування в цьому контексті виконує інтегральну функцію, об'єднуючи фактичний матеріал у цілісну модель події. Реконструкція події ґрунтується на відновленні причинно-наслідкових зв'язків між діями особи та їх наслідками. З логічної точки зору, така реконструкція передбачає встановлення факту настання певної події та пояснення, яким чином і за яких умов вона відбулася. Причинно-наслідковий аналіз виступає центральним елементом доказування, оскільки дозволяє відмежувати випадкові збіги обставин від юридично значущих дій [23].

Логічна структура доказування в судовому процесі характеризується поєднанням різних типів умовиводів. Дедуктивні міркування застосовуються у випадках, коли від загального правового правила або встановленої норми суд переходить до оцінки конкретної ситуації. Індуктивні міркування використовуються для узагальнення окремих фактів і формування загальних висновків щодо характеру події або поведінки особи [23]. Абдуктивні міркування відіграють особливу роль на початкових етапах доказування, коли на основі наявних фактів формуються правдоподібні версії подій, що підлягають подальшій перевірці.

Важливою логічною вимогою до доказування є узгодженість усіх елементів аргументації. Сукупність доказів повинна утворювати внутрішньо несуперечливу систему, у якій кожен доказ підтверджує або доповнює інші. Наявність логічних розривів, суперечностей або непояснених фактів свідчить про неповноту доказування та унеможливорює формування обґрунтованого судового висновку. Логічний аналіз доказів спрямований на перевірку їхньої достовірності та оцінку їхнього взаємозв'язку в межах єдиної аргументаційної моделі [24].

Специфікою аргументації в судочинстві є її подвійна природа, яка полягає в одночасному підпорядкуванні вимогам логіки та нормам процесуального права. На відміну від абстрактного логічного міркування, правова аргумен-

тація не може ґрунтуватися виключно на формальній правильності умовиводів, оскільки її зміст і форма регламентуються нормативними приписами. Водночас дотримання процесуальних вимог без логічної послідовності та внутрішньої узгодженості не забезпечує раціональності судового рішення, тому ефективна аргументація можлива за умови гармонійного поєднання логічних вимог і нормативних приписів.

Логічні вимоги у правовій аргументації пов'язано з критеріями істинності, несуперечливості, обґрунтованості та достатності міркувань. Вони визначають внутрішню структуру судового мислення та забезпечують послідовний перехід від засновків до висновку. З логічного погляду, аргументація вважається коректною тоді, коли висновок випливає із засновків без логічних розривів, а всі елементи міркування узгоджені між собою. Порушення цих вимог призводить до формування внутрішньо суперечливих або непереконливих судових висновків, навіть за формального дотримання процесуальних норм [24].

Нормативні вимоги правової аргументації визначаються процесуальним законодавством і стосуються порядку отримання, дослідження та оцінки доказів. Вони закріплюють критерії допустимості, належності та процесуальної форми доказової інформації. Нормативна регламентація обмежує коло фактів, які можуть бути використані в аргументації, а також способи їх логічного поєднання. Нормативні вимоги виконують функцію зовнішніх меж аргументування, у яких реалізується логічне міркування суду.

Взаємодія логічних і нормативних вимог виявляється насамперед у процесі оцінювання доказів. Доказ може бути логічно переконливим, але водночас юридично недопустимим через порушення процесуального порядку його отримання. У такому разі він виключається з аргументаційної структури незалежно від його змістової значущості. Водночас доказ, який формально відповідає вимогам допустимості, може не мати достатньої логічної сили для обґрунтування судового висновку. Це свідчить про те, що нормативна допустимість і логічна переконливість не є тотожними категоріями, але мають взаємодоповнювальний характер [25].

Аргументування в судовому процесі полягає в синтезі логічного аналізу та регламентованих процедур доказування. Суд, здійснюючи правозастосовну діяльність, відбирає допустимі докази та вибудовує між ними логічні зв'язки, встановлює їхню взаємозалежність і визначає місце їх у загальній структурі міркування. Логічна обробка доказового матеріалу дозволяє перетворити сукупність процесуально допустимих фактів на аргументовану позицію, що здатна обґрунтувати правовий висновок.

Важливим аспектом співвідношення логічних і нормативних вимог є питання внутрішнього переконання суду. Хоча закон закріплює принцип свобо-

ди оцінки доказів, це переконання не є суб'єктивним у довільному сенсі. Воно формується в межах логічно впорядкованої аргументації та підлягає перевірці на предмет відповідності як до вимог раціональності, так і до процесуальних норм. Внутрішнє переконання виступає результатом поєднання логічного аналізу з нормативною регламентацією судового мислення [18].

У логіко-гносеологічному вимірі юридична аргументація спрямована на пізнання фактичних обставин справи та встановлення істини шляхом раціонального мислення. У деонтологічному вимірі вона орієнтована на дотримання правових обов'язків, процесуальних гарантій і вимог справедливості. Поєднання цих двох вимірів визначає специфіку правової аргументації в судочинстві та відрізняє її від інших форм аргументування.

Розмежування понять «доказ» і «аргумент» має принципове значення для аналізу міркування в судочинстві, оскільки ці категорії належать до різних, хоча й тісно пов'язаних, рівнів пізнавальної та правозастосовної діяльності. Нерозрізнення зазначених понять призводить до методологічної плутанини, за якої логічна структура міркування ототожнюється з процесуальною формою доказування, що ускладнює аналіз обґрунтованості судових висновків [22].

Аргумент є елементом логічного аналізу. Сукупність аргументів являє собою впорядковану систему суджень, які в структурі умовиводу відповідають його засновкам, спрямовану на обґрунтування певного судження – тези, яка в структурі умовиводу відповідає його висновку. Аргументи функціонують у площині раціонального мислення та підпорядковуються законам логіки, зокрема принципам несуперечливості, достатності й послідовності. Їхні завдання полягають не у фіксації факту, а в поясненні, чому з певних вихідних положень випливає конкретний висновок. У цьому сенсі аргументи виконують обґрунтовальну функцію та забезпечують раціональну зв'язаність судового міркування [17].

Доказ натомість є юридично визначеною категорією, що охоплює фактичні дані, отримані й досліджені в установленому процесуальним законодавством порядку. Доказ існує в межах нормативної системи та має процесуальну форму, яка визначає умови його допустимості та використання в судовому провадженні. На відміну від аргументу, доказ не є логічною конструкцією, а виступає інформаційною підставою для побудови аргументації. Його цінність полягає не в логічній формі, а у здатності підтверджувати або спростовувати юридично значущі обставини.

У логіці судочинства доказ і аргумент перебувають у відношенні функціонального доповнення. Докази забезпечують емпіричний матеріал, тоді як аргументи організують цей матеріал у логічно впорядковану систему. Окремо взятий доказ не формує судового висновку, поки не буде включений до аргументаційної структури та співвіднесений з іншими доказами. Аргументація

дозволяє встановити взаємозв'язки між доказами, визначити їхню доказову силу та показати, яким чином вони сукупно обґрунтовують певну тезу [17].

З логічного погляду, аргументування виконує інтерпретаційну функцію щодо доказів. Воно відтворює зміст фактичних даних і пояснює значення їх у контексті справи. Аргументи визначають, які докази є ключовими, які мають допоміжний характер і яким чином вони взаємодіють у межах загальної моделі події.

Важливим аспектом відмежування доказу й аргументу є їх різний статус щодо істинності. Доказ може бути визнаний допустимим або недопустимим, достовірним або недостовірним у процесуальному сенсі. Аргумент же оцінюється з позицій логічної коректності, переконливості та достатності. Навіть сукупність процесуально допустимих доказів не гарантує обґрунтованості судового висновку, якщо між ними не встановлено логічних зв'язків або якщо аргументація містить логічні прогалини чи суперечності. Це підкреслює автономність логічного аналізу щодо процесуальної оцінки доказів [22].

У судочинстві аргументація виконує також критичну функцію. Вона дозволяє перевірити, чи дотримуються правила доведення, чи впливає судовий висновок із наданих доказів, чи не містить він прихованих припущень або ймовірних суджень тощо. У цьому контексті відмежування аргументу від доказу є необхідною умовою контролю за раціональністю судового міркування.

Висновки. Оскільки правова аргументація в найбільш загальному сенсі поєднує процес і процедуру діяльності з правового аргументування, її засоби та результат – правовий припис, а її основна функція полягає у створенні вірогідних доладних та переконливих правових приписів для всіх зацікавлених осіб, урядових інституцій та суспільства в цілому, то судова аргументація як раціональна процедура поєднує методологію логічного аналізу та регламентованих правових процедур доказування для сприяння досягненню її цілей – створенню відповідних правових приписів, зокрема покращенню якості правозастосовних актів. На основі логічно впорядкованої системи, уповноважений на здійснення юридичної діяльності суб'єкт правової аргументації має сформулювати правовий припис, що підтримується раціональними аргументами, який можна оцінити щодо його логічної правильності, переконливості чи прийнятності для інших суб'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чорнобай О., Брездень В. Види аргументації в судовому процесі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2021. №4 (32). С. 183–188. doi: <http://doi.org/10.23939/law2021.32.183>.

2. Тягло О. Логіка юридичних міркувань. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №2. С. 349–353. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.65>.
3. Щербина О. Ю. Логіка та юридична аргументація. Київ : Видав.-поліграф. центр «Київ. ун-т», 2013. 303 с.
4. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / Юркевич О. М., Титов В. Д., Куцепал С. В. та ін. ; за заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2015. 336 с.
5. Дудаш Т. Правова аргументація: загальнотеоретична характеристика : дис. ... д-ра юрид. наук. Львів, 2025. 555 с.
6. Дудаш Т. Склад (корпус) правової аргументації: загальнотеоретична характеристика. *Публічне право*. 2021. №2 (42). С. 138–148. doi: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-42-14>.
7. Кістяник В. І. Судова аргументація: особливості, порівняльний аналіз та вітчизняна і зарубіжна практика : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2021. 215 с.
8. Луць Л. А. Аргументація у правотворчій діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №9. С. 168–173. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.29>.
9. Luts L. Argumentation in law enforcement activities. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. No 5. P. 98–112. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.5.15>.
10. Luts L. Argumentation in legal interpretation activity. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. No 4. P. 63–76. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.4.11>.
11. Рабінович П., Дудаш Т. Аргументи у правовій аргументації: деякі загальнотеоретичні аспекти. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. №3 (29). С. 47–68. doi: 10.31359/1993-0909-2022-29-3-47.
12. Рабінович П. Правова аргументація (вихідні загальнотеоретичні характеристики). *Юридичний Вісник України*. 2015. №17/18. С. 122–124.
13. Рабінович С. Природно-правова аргументація у практиці Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2009. №4. С. 103–113.
14. Різник С. В. Конституційність нормативних актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2021. 472 с.
15. Щербанюк О. Принципи права в аргументації рішень конституційних судів. *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. №5. С. 102–109. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/shcherbanyuk_visnyk_ksu_5_2021.pdf (дата звернення: 08.11.2025).
16. Lu Y. Study on Argumentation Ability of Judicial Adjudication. *Asian Social Science*. 2011. Vol. 7, No. 12. P. 265–268. doi: 10.5539/ass.v7n12p265.
17. Орел В. А. Юридична аргументація в судовому процесі: вітчизняний досвід та зарубіжна практика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2, вип. 78. С. 401–406. doi: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.65>.
18. Бзова Л. Г. Роль юридичної аргументації при розгляді кримінального правопорушення та визнання обвинуваченого винним або невинним. *Актуальні пробле-*

- ми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 6. С. 96–100. doi: <https://doi.org/10.32782/392226>.
19. Бзова Л. Г. Обґрунтованість судового рішення у кримінальному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 238–240. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/59>.
20. Лазоренко Є. Ю. Значення юридичної техніки у формуванні судової практики Верховного Суду як частини кримінального та кримінального процесуального законодавства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 118–124. doi: <https://doi.org/10.32782/3922106>.
21. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 19.12.2025).
22. Яворська В. Г., Карпук В. А. Вивчення доказування в науці кримінального процесуального права. *Проблеми державотворення в Україні. 2022. Антикорупційна діяльність* : матеріали доповідей наук. семінару (м. Львів, 10 жовт. 2022 р.). Львів. 2022. С. 136–138. URL: <https://li-maup.edu.lviv.ua/uploads/media/content/Naukovyi%20seminar%20Lviv%2010%20zhovtnia%202022%20r.pdf#page=136> (дата звернення: 18.12.2025).
23. Гвоздік О. Логіка захисту в кримінальному процесі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. Т. 26, № 2. С. 7–17. doi: <https://doi.org/10.33270/02232602.7>.
24. Хабарова Н. А. Особливості впливу та аргументування в судовому дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 52, ч. 2. С. 11–15. doi: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.52-2.3>.
25. Шевчук О., Шевчук А. Формулювання контекстуальних обставин в остаточних судових рішеннях у справах про порушення законів та звичаїв війни: особливості юридичної аргументації. *Слово Національної школи суддів України*. 2024. № 1 (46). С. 149–156. doi: [10.37566/2707-6849-2024-1\(46\)-14](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2024-1(46)-14).

REFERENCES

1. Chornobai, O., Brezden, V. (2021). Vydy argumentatsii v sudovomu protsesi. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii: Yurydychni nauky – Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». Series: Legal Sciences*, 4(32), 183–188. doi: <http://doi.org/10.23939/law2021.32.183> [in Ukrainian].
2. Tyaglo, O. (2022). Lohika yurydychnykh mirkuvan. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative law*, 2, 349–353. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.65> [in Ukrainian].
3. Shcherbyna, O. (2013). Lohika ta yurydychna arhumentatsiia. Kyiv: Vyd.-polihr. tsentr “Kyiv. un-t” [in Ukrainian].
4. Yurkevych, O. (Ed.), V. D. Titov, S. V. Kutsepal and others. (2015). Yurydychna arhumentatsiia. Lohichni doslidzhennia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Dudash, T. (2025). Pravova arhumentatsiia: zahalnoteoretychna kharakterystyka. *Doctor’s thesis*. Lviv [in Ukrainian].

6. Dudash, T. (2021). Sklad (korpus) pravovoi arhumentatsii: zahalnoteoretychna kharakterystyka. *Publichne parvo – Public Law*, 2(42), 138–148. doi: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-42-14> [in Ukrainian].
7. Kistianyk, V. (2021). Sudova arhumentatsiia: osoblyvosti, porivnialnyi analiz ta vitchyzniana i zarubizhna praktyka. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Luts, L. (2020). Arhumentatsiia u pravotvorchii diialnosti. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, 9, 168–173. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.29> [in Ukrainian].
9. Luts, L. (2022). Argumentation in law enforcement activities. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 5, 98–112. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.5.15>
10. Luts, L. (2022). Argumentation in legal interpretation activity. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 4, 63–76. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.4.11>
11. Rabinovych, P., Dudash, T. (2022). Arhumenty u pravovii arhumentatsii: deiaki zahalnoteoretychni aspekty. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 3(29), 47–68. doi: [10.31359/1993-0909-2022-29-3-47](https://doi.org/10.31359/1993-0909-2022-29-3-47) [in Ukrainian].
12. Rabinovych, P. (2015). Pravova arhumentatsiia (vykhidni zahalnoteoretychni kharakterystyky). *Yurydychnyi Visnyk Ukrainy – Legal Bulletin of Ukraine*, 17–18, 22–124 [in Ukrainian].
13. Rabinovych, S. (2009). Pryrodno-pravova arhumentatsiia u praktytsi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy – Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 4, 103–113 [in Ukrainian].
14. Riznyk, S. (2021). Konstytutsiinist normatyvnykh aktiv: sutnist, metodolohiia otsiniuvannia ta systema zabezpechennia v Ukraini. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
15. Shcherbaniuk, O. (2021). Pryntsypy prava v arhumentatsii rishen konstytutsiinykh sudiv. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy – Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 5, 102–109 [in Ukrainian].
16. Lu, Y. (2011). Study on Argumentation Ability of Judicial Adjudication. *Asian Social Science*, 7(12), 265–268. doi: [10.5539/ass.v7n12p265](https://doi.org/10.5539/ass.v7n12p265)
17. Orel, V. (2023). Yurydychna arhumentatsiia v sudovomu protsesi: vitchyzniani dosvid ta zarubizhna praktyka. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 2(78), 401–406. doi: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.65> [in Ukrainian].
18. Bzova, L. (2021). Rol yurydychnoi arhumentatsii pry rozghliadi kryminalnogo pravoporushennia ta vyznannia obvynuvachenoho vynnym abo nevynnym. *Aktualni problemy vitchyznianoj yurysprudentsii – Current problems of domestic jurisprudence*, 6. doi: <https://doi.org/10.32782/392226> [in Ukrainian].
19. Bzova, L. (2022). Obgruntovanist sudovoho rishennia u kryminalnomu sudochynstvi. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 1, 238–240. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/59> [in Ukrainian].
20. Lazorenko, Ye. (2022). Znachennia yurydychnoi tekhniki u formuvanni sudovoi praktyky Verkhovnoho Sudu yak chastyny kryminalnogo ta kryminalnogo

- protseusualnoho zakonodavstva. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii – Current problems of domestic jurisprudence*, 3, 118–124. doi: <https://doi.org/10.32782/3922106> [in Ukrainian].
21. Kryminalnyi protseusualnyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
22. Yavorska, V., Karpuk, V. (2022). Vyvchennia dokazuvannia v nautsi kryminalnoho protseusualnoho prava. *Problemy derzhavotvorennia v Ukraini. Antykoruptsiina diialnist: proceedings of the Scientific and Practical Conference.* Lviv: Lvivskiyi instytut PrAT “VNZ “MAUP”, 136–138 [in Ukrainian].
23. Hvozdk, O. (2023). Lohika zakhystu v kryminalnomu protsesi. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava – Philosophical and methodological problems of law*, 26(2), 7–17. doi: <https://doi.org/10.33270/02232602.7> [in Ukrainian].
24. Khabarova, N. (2021). Osoblyvosti vplyvu ta arhumentuvannia v sudovomu diskursi. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 52(2), 11–15. doi: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.52-2.3> [in Ukrainian].
25. Shevchuk, O., Shevchuk, A. (2024). Formuliuвання kontekstualnykh obstavyn v ostatechnykh sudovykh rishenniakh u spravakh pro porushennia zakoniv ta zvychaiv viiny: osoblyvosti yurydychnoi arhumentatsii. *Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy – Word from the National School of Judges of Ukraine*, 1(46), 149–156. doi: 10.37566/2707-6849-2024-1(46)-14 [in Ukrainian].

Pavlenko Zhanna Oleksandrivna, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

Kharakhondia Arina Yuriivna, student of the student of the Faculty of Law Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

ARGUMENTATION IN JUDICIAL PROCEEDINGS AS A SPECIAL TYPE OF RATIONAL THINKING

The article argues that argumentation in legal proceedings appears as a special type of rational thinking that combines logical operations with normatively defined rules of law enforcement. It is shown that since legal argumentation is aimed at establishing legally relevant truth, evaluating evidentiary material, and forming well-reasoned legal conclusions upon which a person’s legal status depends, unlike abstract theoretical reasoning, argumentation in judicial proceedings has a practical orientation and is carried out within the framework of a specific court case, where each logical step is subject to verification from the standpoint of the law. It is emphasized that the essence of legal argumentation

lies in the logical combination of factual data and normative prescriptions. It is noted that facts established in the process of proof do not have independent legal significance until they are incorporated into the logical structure of argumentation and correlated with the relevant legal norm.

Keywords: *legal argumentation, juridical argumentation, judicial argumentation, legal reasoning, argument in legal argumentation, evidence in legal argumentation.*

Статтю подано / Submitted: 20.12.2025

Доопрацьовано / Revised: 16.01.2026

Схвалено до друку / Accepted: 06.02.2026

Опубліковано / Published: 06.05.2026

